

Milovať ich oboch

Ako kázať o umelých potratoch

Centrum pre bioetickú reformu

"Otče, dnes ráno som prišiel do kostola ako presvedčený zástanca potratov, ale táto kázeň zmenila moje nazeranie."

"Otče, podstúpila som potrat. Je bolestivé o tom počúvať, ale neprestávajú kázať! S radosťou podstúpim akúkoľvek bolesť, pretože viem, že to odradí a zachráni iné ženy od toho, čím som si po potrate prešla ja."

"Ahoj. Úvodom svojho listu sa chcem poďakovať za minulotýždňovú kázeň. Hlboko sa ma to dotklo, rovnako ako môjho mladšieho brata. Mám 17 rokov a môj brat 12. Nikdy sme celkom nerozumeli, čo sa pri umelom potrate deje, až do Vašej poslednej kázne. Oba chceme dostávať emaily od pro-life organizácií."

Toto sú len tri z tisícok reakcií, ktoré dostávajú Kňazi za život po kázniach proti umelým potratom. Citované reakcie svojim obsahom predstavujú typickú spätnú väzbu.

Ako kázať o umelých potratoch?
Čo sa snažiť dosiahnuť?

Ako upozorniť veriacich na toto hrozné zlo?
Ako zvládať negatívne a nesúhlasné reakcie?

V encyklike *Evangelium vitae* pápež Ján Pavol II. veľmi dôrazne odsudzuje potrat a všetky praktiky namierené proti ľudskému životu. Kultúru smrti vo všetkých jej aspektoch v súčasnej dobe nikto iný tak neodsudzuje ako Katolícka cirkev. Samozrejme na prvom mieste ohlasuje kultúru života, zasa vo všetkých jej aspektoch. Pán Ježiš v mnohých svojich rečiach vyzdvihoval hodnotu ľudského života ako Božieho daru. „Ja som prišiel, aby mali život a aby ho mali hojnejšie“ (Jn 10,10). To sa týka všetkých ľudí od počatia až po prirodzenú smrť. To isté máme robiť aj my kňazi. Máme sa zastávať ľudského života vo všetkých jeho formách.

Do rúk kňazov sa dostáva brožúrka: „Ako kázať o umelých potratoch?“. Je to téma veľmi citlivá a náročná. Pri homíliách máme rôznych poslucháčov, od detí až po starcov. Máme pred sebou ľudí, ktorí následkom médií a časti verejnej mienky sa s potratom stotožňujú a mu pritakávajú, najmä vtedy, keď s potratom mali do činenia. Mnohí prežívajú post-potratový syndróm a nevedia sa s ním vyrovnáť. Namiesto pokánia sa snažia utvrdiť, že nič zlé nevykonali. Kňaz ako kazateľ, ale aj v iných úlohách musí vedieť správne reagovať na všetky také okolnosti a predovšetkým musí voliť témy o potratoch aj vo svojich homíliách. Verím, že táto brožúrka, ktorú pripravilo Centrum pre bioetickú reformu, poslúži ako orientačný materiál k príprave na homílie. Preto ju odporúčam.

Mons. František Tondra
spíšský biskup
predseda Bioetickej subkomisie KBS

OBSAH

Úvod

Príprava na kázanie o umelom potrate

Čo si myslia naši ľudia o potratoch?

Ako ľudí presvedčiť?

Milujte nahnevanych

Vodcovstvo za život v srdci kňazstva

Teologické aspekty

Pripodobnenie sa Kristovi ako Hlave

Konať spravodlivo!

„Ja som Chlieb Života“

Najväčšia prekážka potratu

Sociologické aspekty

Systém komunikácie

Kázeň pre veriacich

Konzistentná etika života

Ticho o potrate

Ako často a kedy?

Liturgické normy pre homílie

Neopísateľná tragédia

Hovoriť s deťmi o potrate

Ste príliš starí na záchranu života?

Tri elementy homílie za život

Ako mobilizovať farnosť proti potratom?

Ako podnietiť laikov k angažovaniu za život?

Záver

Bez obetovania nášho pohodlia to nepôjde

Úvod

Veľká je tragédia umelého potratu a my, kňazi, túto bolesť zdieľame. Zároveň sme povolaní sa jej postaviť. Zmierňovať ju je našou úlohou v rámci nášho povolania - slúžiť a pomáhať ľuďom. Časť tragédie umelého potratu pochádza z jeho podstúpenia. Avšak rovnako významná časť pochádza už len z vedomia, že sa to deje. Väčšina ľudí rozumie tomu, že umelý potrat je zlo. A rovnako aj vedia, že urobiť niečo na ich zastavenie vyžaduje obeť, ktoré nie sú vždy ochotní podstúpiť. Preto sa ani nesnažia zistiť o tomto probléme viac. Priamo sa potratu postaviť by pre nich znamenalo ešte väčšie sklamanie zo seba samých, že proti tomu doteraz nič neurobili.

Do tejto ľudskej dilemy sme poslaní my ako kňazi. Sme povolaní priniesť nádej, zmierenie a uzdravenie tým, ktorí potrat podstúpili, vykonali, či pri ňom asistovali. Rovnako sme povolaní posmeliť a pripraviť ľudí, aby boli schopní uskutočniť pozitívne zmeny v spoločnosti, aby chránila životy nenarodených.

My, kňazi, sme poslovia pravdy a súcitu, obe sú nevyhnutnou súčasťou, úzko súvisiacou navzájom. Boh sám je Pravda a Súcit. Zlyhanie v súcite so slabosťou a utrpením našich ľudí je zlyhaním vo svedectve pravdy o ich živote a pravdy o Božej láske. Zlyhať vo svedectve

pravdy, v celej jej jasnosti a sile, znamená zlyhať aj v súcite, pretože ľudia majú potrebu pravdu hľadať a nachádzať. Je tak potrebná pre rast ducha, ako je potrava nevyhnutná pre telo.

Tieto stránky Vám ponúkajú pomoc **kázať v pravde a súcite** o tom, čo biskupi Spojených štátov amerických nazvali „základnou problematikou ľudských práv dnešných čias - problematikou umelého potratu“ (Resolution on Abortion, 1989). Tieto myšlienky Vám majú pomôcť v zbožnom rozjímaní, na základe ktorého budete schopní primerane kázať s ohľadom na Vaše spoločenstvo.

Ako riaditeľ americkej organizácie Kňazi za život som kázal proti umelým potratom každý týždeň na rôznych miestach krajiny od roku 1993 a navštívil som všetkých 50 štátov. Ak zhrniem reakcie ľudí do jedného slova, je to obyčajné, ale o to silnejšie "ďakujem". Ľudia sú vďační za to, že im je povedaná pravda. Sú vďační keď my, kňazi, im pomáhame statočne zvládnuť bolesť a utrpenie, ktoré so sebou umelý potrat prináša nám všetkým. Modlím sa, aby vám tieto stránky pomohli práve v tomto poslaní.

Fr. Frank Pavone, národný riaditeľ Kňazi za život

Príprava na kázanie o umelom potrate

Čo si myslia naši ľudia o potratoch?

Vhodným začiatkom hľadania odpovede na túto otázku je sledovať postoje verejnosti k problematike potratov. Počúvame, že väčšina je za možnosť voľby. Toto tvrdenie je bezvýznamné, až kým nezadefnujeme, čo znamená byť „za možnosť voľby“. Metódou ako porozumieť prieskumom verejnej mienky je priamo sa ľudí opýtať, za akých okolností by mal umelý potrat byť legálny.

V poslednom prieskume verejnej mienky na Slovensku (2001) sa ukázali tieto postoje k potratom. O umelom prerušení tehotenstva by mala rozhodovať výlučne žena. Uviedlo to 64% opýtaných, kým 21% je proti interrupciám s výnimkou vážnych dôvodov a 11% je zásadne proti nim. Až 82% si však myslí, že dôvodom na umelé prerušenie tehotenstva sú zdravotné ťažkosti, ktoré ohrozujú život matky. Medzi ďalšie uvádzajú znásilnenie (64%), skutočnosť, že dieťa sa narodí zdravotne postihnuté (51%), vek (18%), nedostatočné materiálne a finančné zabezpečenie (17%), tehotenstvo mimo manželstva (6%), nezáujem matky o dieťa (5%), nezáujem partnera (3%) a nevyhovujúce bytové pomery (2%).

Z toho vyplýva, že len malá časť populácie pripúšťa potrat z materialistických dôvodov, resp. bez udania

dôvodu, čo náš komunistický zákon umožňuje - týka sa to najväčšej skupiny potratov. Najväčšia skupina žien, ktoré podstupujú potrat na Slovensku, je vydatá vo veku okolo 30 rokov a má dve deti! Kým je tretie dieťa najlacnejšie, lebo už rodina má bývanie pre dve deti, žena volí radšej zabitie svojho dieťaťa ako stratu druhého príjmu pre rodinu, len aby udržala životnú úroveň pod zámienkou „uživenia narodených detí“. To zároveň naznačuje problém v manželskom vzťahu, ktorý sa po umelom potrate ešte viac zhoršuje kvôli psychickým ťažkostiam a zníženej sebaúcte ženy po umelom potrate. Ženy po umelom potrate sú zároveň vo zvýšenej miere obeťami domáceho násillia a u nich sa prejavuje zvýšená miera týrania narodených detí. V posledných rokoch pribúda slobodných mladých žien vo veku do 25 rokov, ktoré podstupujú potrat, aby sa vyhli slobodnému materstvu a nemuseli sa zrieknuť štúdia alebo kariéry.

Rovnako môžeme sledovať ďalší zvláštny fenomén vo verejnej mienke - dokonca medzi zástancami potratov prevláda názor, že ide o zabitie ľudskej bytosti, ktorej život začína počatím. Nechcú však uznať, že ide o rovnocenného človeka a hoci tvrdia, že sú proti umelým potratom, nesúhlasia s ich zákazom. Podobný vývoj je v USA. Napr. v roku 1989 v prieskume Los Angeles Times 57% respondentov nazvalo umelý potrat vraždou, pričom títo

zahrňali aj štvrtinu tých, ktorí sa zároveň vyjadrili v prospech legálnosti potratov. V roku 1998 CBS/NY Times prieskum odhalil, že 50% opýtaných nazýva potrat vraždou, napriek tomu tretina z nich ho považovala v niektorých prípadoch za najlepšie riešenie pre ženu.

Čo sa to tu vlastne deje? Ako je možné, že sa vykonáva také množstvo umelých potratov, hoci väčšina ľudí ich neschvaľuje a dokonca potrat pomenúva aj pravým menom – vražda?

V prvom rade, ľudia pochopili tvrdenie hnutia za život, že potrat zabíja dieťa. Rovnako obdržali falošné posolstvo tábora za možnosť voľby, ktoré tvrdí, že žene v určitých prípadoch môže potrat pomôcť a my nemáme právo jej to upierať. Prijímajúc obe tieto tvrdenia, väčšina sa takto zaraďuje do akéhosi "konfliktného stredu". Ktorým smerom sa táto skupina nakoniec posunie, ukáže to, ktorým smerom spoločnosť posunieme v otázke potratov.

Ďalším fenoménom je popieranie bolesti. V dnešnej spoločnosti každým dňom rastie počet ľudí zainteresovaných do rozhodovania o potrate, a preto nie sú ochotní odhaliť podstatu tohto zákroku či zastaviť ho.

Najväčší je však počet tých, ktorí síce nepodstúpili potrat priamo, ale ktorých najlepšie vystihuje skutočnosť opísaná slovami: Keď ľudia zistia, že spolu s poznaním nového ide ruka v ruku aj určité riziko či záväzok, strácajú

akúkoľvek ochotu sa niečo nové naučiť. Uvedomujú si, že potraty sa dejú, ale rovnako vedia, že ak sa k tomu postavia priamo, nebudú sa vedieť vyrovnáť s vedomím, že proti tomu nič nerobia. Rovnako tušia, že ak sa proti tomu postavia, bude za to treba zaplatiť určitú cenu. Možno stratia priateľov, alebo budú čeliť rôznym iným druhom opozície. Nie sú ochotní podstúpiť obeť, ktorá je nevyhnutná pre konfrontáciu s neprávosťou. Aké je teda riešenie ich morálnej dilemy? Ignorovať problém ako celok. Jeho popretie ich chráni pred nepríjemnosťami. To je dôvod, prečo sú ľudia nahnevaní, ak sa začne o téme potratov hovoriť. Darilo sa im to úspešne popierať a ignorovať, až kým to niekto opäť nevytiahol na povrch.

Ako ľudí presvedčiť?

Poznajúc postoje ľudí voči potratom a ich predstavy o hnutí za život, je dôležité začať sledovať určité schémy pre úspešné odkomunikovanie problému v homílii.

Ľudia potrebujú vedieť, že stojíme na ich strane.

Diskusia o umelých potratoch, v súkromí či verejne, by mala jasne pomenovať bolesť, ktorú všetci intuitívne cítime, či sa radíme do skupiny za život alebo nie. Psychologická taktika, ktorú je potrebné zvoliť, sa dá charakterizovať slovami "nie sme nepriatelia, sme spolu v

bolestivej situácii a potrebujeme si navzájom pomôcť sa z nej dostať". Človeku, ktorý reaguje nahnevane na kázeň o potratoch, sa dá najúčinnnejšie priblížiť spôsobom, akým sa psychológ snaží priblížiť ľuďom zasiahnutých nejakou osobnou tragédiou. Snažíme sa pomôcť dobrým ľuďom, ktorí trpia, nie nejakým nepriateľom.

Ľudia potrebujú vedieť, že byť za život znamená zároveň byť za ženu, a nie naopak.

Rozdiel medzi postojom „za život“ a „za možnosť voľby“ nie je v tom, že tábor za život miluje dieťa a tábor za možnosť voľby miluje ženu. Rozdiel spočíva v tom, že „možnosť voľby“ tvrdí, že žena a dieťa sa dá jednoducho oddeliť, zatiaľ čo posolstvo za život tvrdí opak, teda, že to možné nie je. Zástancovia života sú kritizovaní za to, že sú akýmsi "advokátmi plodu", pričom ostávajú úplne necitliví voči samotným ženám. Lenže opak je pravdou, nie je možné milovať nenarodené dieťa bez toho, aby sme nemilovali najprv matku. Zástancovia potratov tvrdia, že milujú v prvom rade ženy, zatiaľ čo zároveň pripúšťajú, že zabíjajú ich deti. Avšak rovnako, ako nie je možné nemilovať dieťa, ak najprv nemilujem matku, tak isto v opačnom prípade sa nedá ublížiť dieťaťu bez toho, aby sme zároveň neublížili aj matke. Cieľom je objasniť skutočnosť, že byť za život znamená byť zároveň za ženu, a že výzvou,

ktorú hnutie za život pre spoločnosť predstavuje, je otázka, prečo ich nemôžeme jednoducho milovať oboch, matku aj dieťa naraz?

Jedným z dôvodov, prečo zástancovia potratov tvrdia, že potrat je zlý, ale otvorene sa proti nemu nepostavia, je pocit, že by tým chránili práva dieťaťa na úkor práv samotnej matky. Jednoducho, že by v takom prípade bolo dieťa dôležitejšie a matka odsunutá na okraj záujmu. Povyšujú tak právo na súkromie ženy nad právo na život dieťaťa. Lenže skutočné, autentické posolstvo za život spočíva práve v rovnosti – v rovnosti práva na život ženy a práva na život dieťaťa (ako to má zakotvené v ústave Írsko). Je to výzva rozšíriť našu lásku, prijatie a ochranu. Takýto postoj pomáha vyriešiť problém názorovo vlašných v spomínanom "konfliktnom strede", ktorí síce vidia a vnímajú zlo umelého potratu, ale napriek tomu ho považujú za prospešné riešenie problémov ženy.

Odsudzovať potraty neznamená odsudzovať ženy, ktoré podstúpili potrat.

Cieľom postoja za ženu a za život je upriamiť pozornosť v kázni na pomoc, uzdravenie a odpustenie, ktoré Cirkev a hnutie za život ponúka osobám zasiahnutým tragédiou potratu, či už priamo alebo nepriamo. Cirkev ponúka tú správnu a dokonalú duchovnú

a psychologickú rovnováhu, ktorú ľudia, ktorých sa potrat priamo týkal, potrebujú znovu nadobudnúť.

Poslednú vec, ktorú takýto človek potrebuje počuť je, že čin, ktorý vykonal v skutočnosti nie je problémom. Mechanizmus post-abortívneho syndrómu spočíva v tom, že žena si začína uvedomovať presný opak - vážnosť skutku, ktorý spáchala. Takáto osoba potrebuje niekoho, kto jej povie, že je normálne a prirodzené, že sa cíti smutne a nešťastne, pretože na to skutočne má dôvod. Jej dieťa bolo zabité, nebola to len akási maličkosť. Bolo jej nesmierne a trestuhodne ukrivdené, ak ju niekto presviedčal, že pri umelom potrate o nič nejde. Jej uzdravenie sa začína v momente, kedy aj ona toto zlo pochopí a nazve ho pravým menom. V tomto jej má pomôcť jasné učenie Cirkvi o potratoch.

Zároveň však nepotrebuje počuť: „Si zatratená, niet nádeje.“ Ona sama bude mať silné tendencie odsúdiť sa a upadnúť do beznádeje v momente, kedy spozná podstatu a skutočné zlo, ktoré umelý potrat predstavuje. Je to práve Cirkev, ktorá oponuje tejto beznádeji svojím jasným učením o odpustení. Cirkev sprevádza všetkých, ktorých sa potrat týka, ku Kristovmu uzdraveniu, či už je to samotná žena, otec, starí rodičia alebo potratár.

Tým, ktorí trpia kvôli potratu, nie je možné pomôcť mlčaním. Niektorí kňazi sa vyhýbajú kázaniu proti

potratom z toho dôvodu, že nechcú ublížiť ženám, ktoré ho podstúpili. Lenže toto mlčanie je viac na škodu ako na úžitok. Osoba smútiaca nad tým, čo sa prihodilo, môže tak nadobudnúť pocit, že jej nerozumieme, nevidíme jej bolesť, že nás nezaujíma, alebo že už pre ňu niet nádeje. Nič z toho nie je pravda. Cez jasné a súcitné kázne vieme prekonať to mlčanie, ktoré ju viedlo k tragickému riešeniu.

Milujte nahnevaných

Pre všetky spomenuté dôvody, množstvo ľudí sa nebude vedieť ubrániť hnevlivej reakcii, bez ohľadu na to, akým spôsobom o potratoch prehovoríme. Napriek tomu, otec Pavone tvrdí, že pri všetkých pro-life kázniach dokázal na prstoch jednej ruky spočítať tých, ktorí sa nahnevali. Ľudia a často aj kňazi majú strach, že mnoho ľudí reaguje negatívne, čo nie je pravda. Vždy je ich oveľa menej ako tých, ktorí reagujú pozitívne. Najlepším spôsobom, ako sa priblížiť nahnevaným je snažiť sa použiť opísaný postup, snažiť sa im klásť otázky individuálne a dopátrať sa k prvotnej príčine ich zlosti a upriať im na ňu. Najlepšie je pozvať ich na rozhovor a v klude s nimi rozprávať. Niektorí to príjmu, iní odmietnu a odídu. Je totiž oveľa ťažšie hnevať sa na niekoho, koho vaše dôvody naozaj zaujímajú a kto je ochotný si vás vypočuť, než na niekoho, kto sa buď obmedzí na strohé kázanie a

moralizovanie, alebo prípadne na vás reaguje rovnako hnevľivým spôsobom. Dajte im pocítiť, že ich počúvate, že zdieľate ich bolesť a že poslanstvo úcty k životu, ktoré hlásate, sa týka aj ich samotných a že oni sami sú rovnako vzácní bez ohľadu na to, s čím súhlasia alebo nesúhlasia. A uvidíte práve obrátenia tých, ktorí najviac odporovali.

Vodcovstvo za život v srdci kňazstva

Kňazstvo a pro-life vodcovstvo sú nevyhnutne podmienené, ako spomína svätý otec v encyklike Evangelium Vitae: "Radostná zvesť o Božej láske k človeku, o úcte k ľudskej bytosti a životu sú jedno a neoddeliteľné evanjelium." (EV #3) Obrana ľudskej dôstojnosti nie je akási úloha pridaná navyše ku kňazskej službe. Práve naopak, je jej neoddeliteľnou súčasťou. Poproste Krista, aby viedol vaše kňazstvo k tomu, aby ste sa stali i pro-life vodcami.

Kristus obetuje sám seba na kríži ako sa obetuje aj pri Eucharistii. V tom nachádzame zmysel lásky - obeta pre dobro iných ľudí. Potrat predstavuje absolútne prekrútenie lásky: obetujem iného človeka pre svoje vlastné pohodlie. V podstate rovnaké slová, ako používa Pán a jeho kňazi, používajú aj zástancovia potratov: "Toto je moje telo". Ale zatiaľ čo Kristus "dáva svoje telo, aby iní mohli žiť", zástancovia potratov tvrdia presný opak, teda že ich telo patrí im a preto iní musia zomrieť. Sila slov, ktoré Kristus

hovorí, "Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás" má však moc premeniť kultúru smrti na kultúru života.

Teologické aspekty

Pripodobnenie sa Kristovi ako Hlave

Kňaz je „druhým Kristom“ a teda je mužom spásy, ktorý prináša ľuďom vykúpenie. Kňaz je tiež mužom stvorenia, lebo Kristus nielenže spasil svet, ale ho aj stvoril. „Všetko je stvorené skrze Neho a pre Neho. On je pred všetkým a všetko v Ňom spočíva...“ Kol.1:16-17. „Všetko povstalo skrze Neho a bez Neho nepovstalo nič z toho, čo povstalo. V Ňom bol život.“ (Ján 1:1-3) Kristus je začiatok života a jeho zmysel. Stáť za Kristom, znamená stáť za stvorením, za životom – sprostredkovať Krista svetu znamená sprostredkovať život. Nenarodené dieťa existuje skrz Neho a pre Neho. Mlčať o deštrukcii dieťaťa je zradou dieťaťa ale aj Krista. Priniesť spásu Božiemu ľudu znamená brániť najprv jeho samotnú existenciu.

Konať spravodlivo!

Proroctvá o Kristovi sa často spájajú so slovom

spravodlivosť. Žalm 72: „V jeho dňoch bude prekvitať spravodlivosť a plnosť pokoja, kým mesiac nezhasne.“ a nasleduje špecifikácia toho, čo je spravodlivosť: „On vyslobodí bedára, čo volá k nemu, i chudobného, ktorému nik nepomáha... A vyslobodí ich z útlaku a násilia, lebo v jeho očiach je vzácna ich krv.“ Spravodlivosť predstavuje skutok obrany bezbranného. Boh to robí pre svoj ľud a Jeho ľud to musí robiť pre seba navzájom. Ak to nerobí, jeho uctievanie Boha je na nič. Toto zdôrazňuje prorok Ámos, keď Boh hovorí: „Nenávidím, zavrhumem vaše sviatky, neznášam vôňu vašich zhromaždení. Preč odo mňa s hlukom vašich piesní! ... Ale nech sa právo valí ako vody a spravodlivosť ako stály potok! (Ámos 5:21, 23-24, pozrite tiež Iz 1:10-17). Kristus káže a koná v mene spravodlivosti, ohlasujúc, že Duch Pána Ho pomazal, aby vyslobodil utláčaných (Lk 4:18 z Iz. 61). Vo svojom poslaní, Kristus hľadá tých, ktorí sú v spoločnosti utláčaní a odmietaní: chudobných, chorých, posadnutých, vyberačov daní a hriešnikov, tiež deti, čo i Jeho apoštoli vidia problematicky.

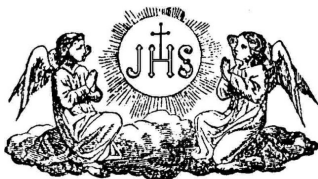
Jeho spravodlivosť spočíva v tom, že „Boží Syn sa zjavil preto, aby zmaril diablove skutky“ (1 Ján 3:8). Tieto diablove skutky sú podľa Kristových slov „klamstvá a vraždy“ (Ján 8:44, Žalm 72 hovorí „útlak a násilie“). Nikde nie je spojenie klamstva a vraždenia viac jasné ako pri potratoch. Ženám je povedané, že ich dieťa je len „zhluk

buniek“, že umelý potrat je „bezpečný“, no pravdou je že nesie nevýslovné bremeno fyzickej a psychickej hrôzy. Pro-potratové klamstvá sú ozvenou prvotného klamstva, povedaného prvej žene „Isto nezomrieš“ (Gen 3:4b). Nikde inde nekričí viac bezbranných ľudí o pomoc, o náš zásah, než v nemocniciach, kde sa robia potraty. A človek Kristus musí zasiahnuť: kňaz musí „urobiť spravodlivosť svojim cieľom“ (Iz 1:17).

Jeden príbeh z nacistických čias hovorí o kostole pri koľajniciach, na ktorých boli v preplnených vlakoch odvážaní Židia do koncentračných táborov. Keď prechádzali okolo kostola v nedeľu ráno, kričali v nádeji, že ľudia v kostole ich budú počuť a pomôžu im. Ich krik primäl kongregáciu opýtať sa kňaza „Čo máme robiť s týmto rušením bohoslužby?“ Kňaz odpovedal: „Povedzte ľuďom, aby spievali hlasnejšie“. Toto smutné pokušenie vyhnúť sa vysušovaniu zo strany tých, ktorí sú v nebezpečenstve, môže dnes znova postačiť ako výhovorka kresťanom, ktorí si myslia, že sú príliš zaneprázdnení inými vecami, než aby sa zaoberali potratmi,. sú príliš zaneprázdnení zaoberať sa spravodlivosťou.

„Ja som Chlieb Života“

Kňaz je muž
Eucharistie a práve v omši sa

dotýka definitívneho víťazstva života nad smrťou. „Smrťou zničil našu smrť, zmŕtvychvstaním obnovil náš život.“ Kňaz je strážcom Eucharistie, ktorá je zároveň ľudská a božská, lebo je to Kristus sám. Kňaz vedie ľudí k adorácii Eucharistie a vnímaniu reality, aj keď Kristus má podobu chleba. Preto tiež musí pevne stáť v obrane ľudského života, ktorý v prvotných etapách je podobne skrytý pred ľudským zrakom, ale nie je preto menej posvätný. Ako Najsvätejšia Hostia je „bezbranná“, tak je aj nenarodené dieťa. Ako je Najsvätejšia Hostia posvätná, pretože je to Boh, tak je posvätný obraz Boha v nenarodenom dieťati.

Ak je kňaz obrancom posvätného, potom musí ním byť hocikde a hocikedy, keď je posvätnosť napadnutá. „Toto je moje Telo“. Tieto slová sú srdcom kňazstva. Sú tiež srdcom boja proti umelým potratom. Sú to slová Krista. Nie sú to tiež slová nenarodeného dieťaťa?

Najväčšia prekážka potratu

Známy doktor Bernard Nathanson, ktorý presvedčil americký ústavný súd, aby legalizoval potraty v 70-tých rokoch, sa priznal k 75 tisícom potratov, vrátane vlastného dieťaťa. Po svojom obrátení odhalil viacero použitých stratégií. Uviedol, že toto by sa nikdy nepodarilo, keby veriaci boli pevní a zjednotení. Zástancovia potratov to vedia dodnes, že najväčšou prekážkou ich snaženia a

ideológie je Cirkev, preto na ňu a jej učenie vytrvalo cez liberálne médiá útočia. V čase legalizácie potratov v Československu v roku 1957, boli kňazi a rehoľníci najviac prenasledovaní, aby nemohli odporovať.

Cirkev je jedinou inštitúciou, ktorá má božskú záruku, že zvíťazí nad kultúrou smrti. „Brány pekelné ju nepremôžu“. (MT 16:18) Keď počujeme tieto slová, často si pomyslíme, že Cirkev prežije všetky útoky proti nej, a isto toto je časť významu týchto Kristových slov. Keď sa viac zamyslíme, uvedomíme si, že brány nebežia do bitky napadnúť nepriateľa. Naopak, brány stoja nehybne a bránia mesto proti nepriateľovi. Keď Kristus povedal, že brány pekelné ju nepremôžu (v anglickom preklade sa používa výraz „nezvíťazia proti nej“), myslel tým, že Cirkev vyvíja iniciatívu a napáda brány! A brány pekla nevydržia silu neba, brány hriechu sa roztavia v prítomnosti spásnej milosti, brány falošnosti skolabujú v prítomnosti živej pravdy, brány násilia sa zrúti v prítomnosti božskej lásky. Kristus vyzbrojil svoju Cirkev do tohto boja a kňazi majú i prostriedky vytrénovať laikov.

Sociologické aspekty

Systém komunikácie

S takmer 1000 farnosťami a 140 základnými a

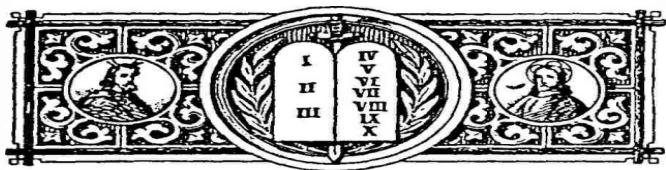
strednými školami ako aj univerzitou má Katolícka cirkev na Slovensku jedinečnú štruktúru, cez ktorú môže osloviť ľudí pravdou o potratoch a mobilizovať ich proti nim. A hoci katolícka televízia a rádio má malú sledovanosť oproti komerčným médiám, ambón je kľúčový komunikačný kanál, ktorý len treba naplno začať využívať. I ostatné kresťanské cirkvi majú možnosť kázania za život.

Kázeň pre veriacich

Analýza postojov k potratom v Amerike ukázala, že jedným z najlepších ukazovateľov postoja osoby k potratom, je pravidelná návšteva na nedeľných bohoslužbách. Tí, ktorí navštevujú kostol častejšie, sú ešte viac proti potratom, za zákaz potratov. Podobne na Slovensku sa zdá, že práve 30% tých, ktorí pravidelne v nedeľu navštevujú kostol, predstavuje 32% odporcov potratového zákona podľa spomínaného prieskumu.

Nieko si môže pomyslieť, že teda netreba kázať o potratoc, lebo ľudia, ktorí sú v kostole sú už predsa proti, ale práve tí mimo to potrebujú počuť. Nepotrebujeme kázať našim veriacim, len aby vedeli, ale aby niečo proti potratom aj robili. To, že už majú sformovaný postoj, ich robí najpravdepodobnejšou skupinou, ktorá so súčasným stavom bude chcieť niečo urobiť. Kňazi sú povolani inšpirovať a vyzbrojiť laikov do ich roly evanjelizácie

rodiny, sveta biznisu, politiky, mediálnej sféry, všetkých oblastí života. Biskupi Slovenska v pastierskom liste ku Dňu počatého dieťaťa v roku 2001 použili tieto naliehavé slová: „vás prosíme a vyzývame, aby ste sa aj vy stali evanjelistami života.“ „Pretože výkrik týchto obetí ostáva nemý, v kolektívnom vedomí strácajú charakter viny a paradoxným spôsobom získavajú charakter "práva".“ „Ľudské právo nemôže protirečiť prirodzenému zákonu, ani zjavenému Božiemu zákonu. A tento znie: NEZABIJEŠ!“

S intenzívnym bombardovaním pro-potratovej propagandy okolo nás, veriaci potrebujú byť neustále sýtení Evanjeliom života. Nepochybujte o tom, či kázať o potratoch veriacim. Potrebujú inšpiráciu, príklady, argumenty a povzbudenie, aby boli kvasom, ktorý prekvásí štruktúry zla na kultúru života. V tejto „kultúrnej“ vojne, ktorej počet obetí prevyšuje všetky doterajšie vojny a genocídy, laici sú vojakmi, ktorí však potrebujú usmernenie generálov a tými je klérus. Ak klérus bude vlašný, veriaci sa z kostolov vytratia. Aby veriaci začali konať, klérus ich musí zapáliť,

kňazi musia horieť za Krista a za počaté dieťa, nášho blížneho ohrozeného násilným zabitím v lone ich matky.

Konzistentná etika života

Je podstatné, aby sme kázali konzistentnú etiku života. Ľudský život je posvätný za každých okolností a vo všetkých etapách svojho vývoja. KBS v pastierskom liste ďalej zdôrazňuje: „Život človeka je z pozemských dobier najväčším. Všetky priame zásahy na jeho ukončenie sú zlé a v pohľade viery ťažkým hriechom“ Niektorí sa vyhovárajú na štát, ktorý má vraj vytvoriť lepšie sociálne podmienky. Vďaka technickému pokroku nikdy sa ľuďom nežilo ľahšie ako dnes. Ľudia v najťažších sociálnych podmienkach dokážu byť mravní a hrdinskí, k tomu nás vedie Evanjelium. V roku 1986, keď komunisti liberalizovali potrat, čím umožnili žene podstúpiť potrat na žiadosť bez udania dôvodu v prvom trimestri, počet umelých potratov vyskočil na rekordnú úroveň: každé druhé počaté dieťa bolo potratené! V čase, keď boli sociálne istoty zabezpečené štátom – každý mal prácu a bývanie. V rokoch 1957-1986, keď komisia schvaľovala žene potrat,

bolo potratené každé piate počaté dieťa. Ľudia môžu kraďnúť, vraždiť, znásilňovať, či týrať iných pre sociálne dôvody, nie je to však dôvod, aby sme tieto násilnosti legalizovali. Často však tak robia ľudia, ktorí majú vyššiu životnú úroveň, no nemajú silné morálne zásady. Cirkev nie je v prvom rade sociálnou, charitatívnou inštitúciou, ako ju niektorí prezentujú, je slobodnou asociáciou ľudí, ktorí chcú byť jej členmi a žiť podľa zjavených pravd o Bohu a človeku. Najväčším zlom nie je materiálne zlo, napr. chudoba, ale duchovné zlo, t.j. hriech. Pomôcť zachrániť život počatého dieťaťa, je záchranou ženy od duchovnej smrti, ktorou sa zároveň exkomunikuje z Cirkvi.

Žiaľ, aj v našej spoločnosti cítiť, že aktivisti za sociálnu spravodlivosť (pomoc chudobným, bezdomovcom, starým a pod.) sa dištancujú od zápasu za život. Pritom zápas proti potratom je najurgentnejšou oblasťou sociálnej spravodlivosti dnešných dní, pretože potratené deti sú najchudobnejšie z chudobných, ktorí sú obratí o právo narodiť sa. Je treba, aby sme pochopili, že ak nedosiahneme pokrok ochrany počatého dieťaťa, spoločnosť bude viac a viac sociálne nespravodlivá aj v iných oblastiach.

Evanjelium je treba v kázaní pretransformovať do reality dnešných dní. V súčasnosti žiaden násilný čin neničí viac životov ako umelý potrat. Každý rok je vo svete podľa OSN asi 50 miliónov potratov, pričom sú agentúrami

OSN (UNFPA, UNICEF, UNESCO, WHO, atď.) propagované ako „ľudské právo“ a v niektorých krajinách aj financované štátom. Je to viac obetí ako padlo za 2. svetovej vojny (40 mil.), ktorá trvala 5 rokov! Na Slovensku sa za rok udeje okolo 13 000 umelých potratov, čo za deň predstavuje 35 zabitých nevinných ľudských životov. V encyklike *Evanjelium Vitae* Ján Pavol II. zdôrazňuje, že táto téma si zasluhuje našu prioritnú pozornosť.

Ticho o potrate

Je tiež veľmi dôležité chápať, ako je ťažko pre našich ľudí zistiť pravdu o potrate. Okrem toho, že lekári zahmlievajú pravdu o potrate, nemajú sa ju ľudia kde dozvedieť. Média dávajú priestor najmä druhej strane a teda viac a viac klamstvám. Politici odmietajú adresovať túto tému, pretože nechcú „vnucovať morálku“, alebo sa zaoberať „kontroverznými témami“. A hoci je to najbežnejšie vykonávaný chirurgický zákrok, je ťažko nájsť niekoho, kto ho videl. Potrat je tolerovaný, lebo je skrytý. Keď ľudia zistia pravdu o potrate, odmietajú ho tolerovať. Učenie Cirkvi ostáva dnes jediným kanálom, cez ktorý táto tragédia môže byť komunikovaná adekvátne a úprimne.

Niekedy je treba venovať celú homíliu tragédii potratu. Inokedy stačí potrat spomenúť, keď je reč napr. o zle sveta alebo požiadavkách milovania blížneho. Niekedy

len slovom, inokedy aj jednou, či dvomi vetami. Zlatým pravidlom je nechať ľudí sa vžiť do pozície dieťaťa. Všetci sme tam raz vlastne už boli.

Ako často a kedy?

Jeden spôsob ako zodpovedať túto otázku, je odpovedať si na otázku, čo by ste robili, keby nejaká tragédia obrala o život denne 35 detí na Slovensku. Ako často by ste to spomenuli v kázni? Čokoľvek by bola naša odpoveď, zvážme, že umelý potrat má ten istý dôsledok. Jeho obete sú jednoducho len mladšie a menšie.

Možno si dáte predsavzatie kázať veriacim raz za mesiac na tému potratov, veľkodušnosti prijať deti a s tým súvisiacej sexuálnej a manželskej etiky. Treba to spojiť i s témou chemických potratov, ktorých počet rastie, lebo každá hormonálna antikoncepcia zabíja týždňové embryo. Žena ani nevie, kedy zabila nového človeka a tak nemá ani výčitky svedomia. Dnes už nie je prekvapením ani na vidieku, že veriaci pár podstúpil umelé oplodnenie, možno nič netušiac, že sa pritom zabíjajú ľudské embryá. Je veľa prekrútení o potrate, antikoncepcii, umelom oplodnení, atď. ktoré treba postupne odkrúcať. V nedeľnej homílii je na to asi 15 minút času. Kázať raz mesačne o kultúre života predstavuje celkom 3 hodiny za rok, kedy sústredíme pozornosť na vysvetlenie spomínaných faktov, ktoré

veriaci nemajú odkiaľ počuť. Média, prostredie v škole či v práci, ich príbuzní dajú tejto téme iste viac časového priestoru za rok, najmä však z tej druhej strany. Ak niekto má absolvovať tréning, 3 hodiny nie je vôbec veľa. Preto je dobré veriacim odporučiť aj dobrú literatúru, informačné materiály, či programy. A varovať ich pred tými zdrojmi informácií, ktoré zas svedomie deformujú.

Špeciálnou príležitosťou na takéto kázne sú veľké sviatky, ako Vianoce a Veľká noc, kedy do kostola možno kvôli tradíciám prichádzajú aj príležitostní veriaci. Ich postoj voči Cirkvi je zvyčajne skeptický, nerozumejú mnohým jej pravidlám, prikázaniam, postojom. Takmer naisto sa rozchádzajú aj s postojom Cirkvi vo veci potratov, nie preto, žeby boli za potraty. Nemali, kde inde počuť argumenty proti potratom a proti ich legálnosti, lebo možno len nekriticky prebrali frázy z médií. Títo ľudia sú často relativistickejší a názorovo nestáli, a teda aj ľahko ovplyvniteľní. Miesto teologickej kázne, ktorá v ich pamäti ostane vágna, prečo nevyužiť príležitosť hovoriť o tejto horúcej téme dnešnej doby? Kňaz má príležitosť vysvetliť prekrútenia, ktoré nikdy nepočuli a skutočne obrátiť postoje a srdcia. V dnešnej relativistickej dobe je násilie potratu jednoznačné. Je to šanca presvedčiť ľudí, že Cirkev má pravdu, len oni ju nepoznali a že sa Cirkvi oplatí dôverovať viac ako médiám. Spoločnajte sa, že ľudia sú

rozumné bytosti a tí, ktorí sú aj intelektuálne úprimní, príjmu pravdu, keď ju zrozumiteľne počujú. V tom predsa spočíva celý zmysel kázania Evanjelia.

Vyzvite veriacich, aby sa s prípadnými otázkami obrátili na Vás po svätej omši alebo neskôr telefonicky, emailom a pod. Veľmi pravdepodobne Vás budú kontaktovať tí, ktorých ste zapálili, alebo tí, ktorých ste touto témou rozrušili. Je dobré, že sa ich otázkam budete môcť venovať individuálne. Vyrušiť svedomie niekoho je veľmi dobrým znakom.

Kňaz má ako Duch Svätý sužovaných utešovať a sužovať tých, ktorí sa falošne utešujú. Problém potratov tkvie najmä v tom, že veľa ľudí ho ignoruje, ostáva pohodlných, nevšímavých, chladných. Ak v niekom vzplanú emócie, hoci i negatívne, je dobré na tom stavať a usmerniť emócie i myslenie človeka k pravde.

Liturgické normy pre homílie

Existuje obava medzi niektorými kňazmi, že je ťažko kázať o umelých potratoch, lebo sa im zdá, že téma neharmonizuje s predpísanými čítaniami dňa, resp. sviatku.

Treba povedať dve veci. Po prvé, kazateľ nie je obmedzovaný čítaniami. Liturgické pravidlo je stanovené vo Všeobecnej inštrukcii Rímskeho misála (ktorý je

vytlačení na začiatku každého Misála), par. 41: „Homília sa veľmi odporúča ako integrálna časť liturgie a potrebný zdroj výživy kresťanského života. Mala by rozvinúť nejaké body čítaní alebo iného textu liturgie dňa. Kazateľ by mal mať na pamäti mystérium, ktoré sa vysluhuje, a potreby konkrétnej komunity.“ Všimnite si, že kazateľ má voľbu. Môže kázať o čítaniach alebo o „inom texte“ liturgie. Tieto „iné texty“ zahŕňajú stále modlitby svätej omše, ako napr. vyznanie viery, modlitby pri obetovaní darov, alebo eucharistické modlitby, či Otče náš, a meniace sa modlitby dňa.

Vo vzťahu k potratu, vyznanie viery má tri silné východiskové body: „Verím v jedného Boha... Stvoriteľa neba i zeme, všetkého viditeľného i neviditeľného... Verím v jedného Pána, Ježiša Krista... skrze Neho bolo všetko stvorené... Verím v Ducha Svätého, Pána a Oživovateľa.“ Par. 41 odkazuje aj na to, aby „potreby konkrétnej komunity“ boli inkorporované do homílie. Štatistika vykonaných potratov v katolíckej komunite poukazuje na stálu záplavu propagandy, ktorú naši ľudia počujú z jednotlivých oblastí spoločnosti na ospravedlnenie potratu. Je jasné, že dnešná komunita má obrovskú potrebu počuť pravdu o potrate.

Po druhé, sväté Písmo poskytuje nespočetné odkazy na tému potratu. Keď kazateľ hovorí na tému čítaní, je treba, aby si všimol, že má veľa možností ako sa dostať k téme potratu. Všeobecná inštrukcia hovorí, že môže

„rozvinúť nejaké body čítaní“. Toto rozvinutie naznačuje, že odpichnutím sa od čítaní sa má dostať k témam praktickým pre potreby komunity. Čo káže, nemusí byť explicitne spomenuté v čítaných pasážach svätého Písma. Nie je limitovaný Evanjeliom. Ďalšie čítania, vrátane Žalmov, predstavujú silné témy. Potrat je priamo v centre takých základných tém svätého Písma ako: 1) nadradenosť Boha nad ľudským životom, 2) spravodlivosť, 3) obrana slabých a bezbranných, 4) stvorenie muža a ženy na Boží obraz, 5) zmluva, 6) prikázanie nezabiješ, 7) hriech, 8) láska k blížnemu, 9) pravda, 10) služba, 11) Kristus - Vzkriesenie a Život, 12) zodpovednosť a solidarita, 13) víťazstvo Boha nad smrťou, a ďalšie iné témy.

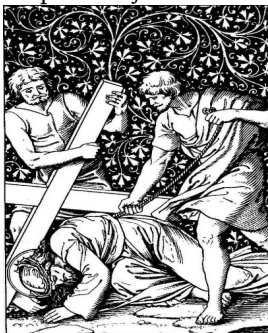
Liturgia je definitívne životodárnym stretnutím s Bohom. Ani neexistuje vhodnejšie miesto, kde sa má ohlasovať a brániť dar života. Liturgické zákony Cirkvi iste nechávajú dvere široko otvorené pre také ohlasovanie!

Neopísateľná tragédia

Naši ľudia potrebujú poznať realitu za slovom potrat. Slovo potrat stratilo svoj význam, pretože v myšliach ľudí sa spája s niečim iným, než je realita. Slová nevedia opísať tento horor. Žijeme vo vizuálnej spoločnosti. Pokiaľ ľudia neuvidia, čo je umelý potrat, nepochopia, čo je umelý potrat. Kým nepochopia horor

potratu, nikdy nepocítia skutočný zmysel krivdy, ktorú si zasluhuje. Bez toho sa len ťažko chopia osobnej zodpovednosti na ukončenie tejto nespravodlivosti. Mnohí si myslia, že preháňame s potratmi. Potrebujeme im pomôcť vidieť, že to oni umelý potrat podceňujú.

Preto odporúčame každý možný a vhodný spôsob, ako ukázať ľuďom tragickú realitu nenarodeného dieťaťa a deštrukčnosť potratu. Viacero videí potratu je dnes rozšírených na Slovensku. Najdostupnejšie je stiahnuť si ho z webstránky www.pravonazivot.sk.

Kázeň slúži k osvete a posväcovaniu ľudí, ktorí sú zverení do našej pastorálnej starostlivosti. „Pastor“ je pastier. Pásť našich ľudí v dobe potratu vyžaduje kazateľov, ktorí budú mať jasno a odvahu konfrontovať zlo. To predpokladá viesť ľudí, aby správne zmýšľali o chirurgickom i chemickom potrate, a zároveň ich oduševniť tak, aby sa chopili akcie zastaviť toto zlo. V tom spočíva výzva a súrna potreba dnešnej doby a našej spoločnosti.

Hovoriť s deťmi o potrate

Hovoriť s deťmi o potrate nie je až také ťažké, ako si

mnohí myslia. Deti sú špecificky vnímavé, keď ide o rovnosť ľudí, o témy pravdy a spravodlivosti. Vedia, čo znamená potrebovať ochranu v nebezpečenstvách, ktorým nerozumejú alebo v ktorých sa nevedia brániť. Vedia, čo je dieťa a že je nesprávne zabiť dieťa. Navyše, nie sú dlho na svete, aby praktizovali mentálnu gymnastiku a cvičenia v popieraní reality, ktoré sú potrebné pre získanie a udržanie pozície za možnosť voľby. Nie je potrebné učiť deti detaily reprodukcie, aby sa naučili, že umelý potrat je zlá vec. Základom učenia o umelom potrate nie je reprodukčný systém, ale dôstojnosť a hodnota každej ľudskej bytosti, či je človek veľký alebo malý, mladý alebo starý, zdravý alebo chorý, chcený alebo nechcený, vhodný alebo nepohodlný. Na tom istom základe, ako učíme deti prikázaniu Nezabiješ, učíme ich o umelom potrate.

Niektó sa môže báť použiť slovíčko potrat pred deťmi, lebo vraj ešte nerozumejú jeho všetkým aspektom. Nikto im nerozumie. Nemáme úmysel učiť ich o všetkých aspektoch, ale učíme ich podstatné: keď počujú umelý potrat, vedia, že je to niečo veľmi zlé. Ovplyvňujeme deti nielen v tom, čo si myslia o potrate, ale aj čo cítia o potrate. Mali by byť tréňované ho odmietnuť a vidieť ho na tom istom zozname s iným nespravodlivosťami sveta a nie ako súčasť práv, slobôd, možností. Pontifikálna rada pre rodinu napísala: „Ešte pred pubertou, nemorálnosť potratu,

chirurgického ako i chemického, môže byť postupne vysvetlená v duchu katolíckej morálky a rešpektu k ľudskému životu.“ (1995: Pravda a význam ľudskej sexuality, 137)

Niektorí sa boja, že deti môžu byť traumatizované, ak im povieme, že potrat zabíja dieťa. Deti sú však od malička konfrontované v kostoloch s ukrižovaním Krista, čo niektoré môžu citlivo prežívať. Mnohé kostoly majú aj ďalšie vyobrazenia mučeníkov, ktoré deti vnímajú veľmi vizuálne. Ako Kristovo posolstvo, tak ani posolstvo za život neublíži deťom. Čo im ublíži je mentalita za možnosť voľby naokolo, ktorá ak nebude konfrontovaná, môže ich viesť k potratu v budúcnosti. Je lepšie, keď počujú o potrate v kostole v prítomnosti rodičov, s ktorými môžu diskutovať ďalšie otázky, akoby mali počuť o potrate od zástancov potratov, ktorí im povedia nebezpečné klamstvo, že potrat nie je nič vážne. Rodičia sú prvými vychovávateľmi dieťaťa a kňaz im v tomto poslaní má pomáhať. Už malé deti môžu rodičia viesť k modlitbe za skončenie potratov napr. pri modlitbe ruženca. Niekedy rodičom viac vadí, keď počujú hovoriť kňaza o potrate, pričom ich veľmi nepohoršuje stav, že dnes ich dcéra v puberte bez ich vedomia a súhlasu môže dostať od gynekológa hormonálnu antikoncepciu, ktorá má potratový účinok. Ani netušia, čo všetko v škole vidia a počujú od spolužiakov, ktorí môžu mať

problematické časopisy alebo reči. Niektorí rodičia sa boja obrázkov potratu a ignorujú fakt, že deti dnes hrajú krvavé počítačové hry alebo pozerajú filmy plné násilia. Dieťa sa učí v rozprávkach rozlišovať medzi dobrom a zlom, aby mohlo v realite lepšie rozlišovať. Ak však my budeme pred ním skrývať realitu, zlyháme vo svojej povinnosti morálne ho formovať. Formáciou pre dieťa je aj osobný príklad rodičov - postaviť sa na odpor tomuto zlu dnešnej doby.

Kampane s obrázkami potratených detí bežia tak na americkom ako i európskom kontinente a niet evidencie, žeby spôsobili nejakú traumu dieťaťu. Deti sú prvé, ktoré odsúdia toto zlo na malom človečiku. Sú vďačné za pravdu a vedia ju svojim spôsobom podať ďalej. II. vatikánsky koncil to vyjadril slovami: „Deti majú tiež svoj vlastný apoštolát. Podľa svojej kapacity, sú živými svedkami Krista medzi svojimi spoločníkmi.“ (Dekrét o apoštoláte laikov)

Ste príliš starí na záchranu života?

Ľudia po reprodukčnom veku často povedia: „To sa ma už netýka, ja na potrat nepôjdem.“ Hoci títo môžu byť starí, aby mali dieťa, nie sú nikdy starí, aby nejaké zachránili. Nikdy nie sú tak starí, aby sa ich potrat netýkal. Rodičia a starí rodičia majú rozhodujúcu úlohu pri formovaní postojov ich detí a vnukov k potratu. Je počuť ľudí každého veku, keď treba vyjadriť svoj názor alebo hlas

na politiku, či politikov. Tu je druhá oblasť, ktorá sa týka všetkých voličov – hlasovať za takých politikov, ktorým osud nenarodených detí leží na srdci a ktorí usilujú o právnu ochranu pre ne, čo znamená zákaz potratov.

Nikto nie je ani príliš mladý, ani príliš starý na to, aby sa ho potrat netýkal. Nie je na to potrebná ani skúsenosť s tehotenstvom, či manželstvom. Kým máme život, máme aj povinnosť brániť život.

Tri elementy homílie za život

Homília môže za 10 minút veľmi presvedčivo sprostredkovať vyššie spomenuté body podľa načrtnutej stratégie. Sú tri základné elementy kázne za život, ktoré sa dajú povedať veľmi stručne a pokrývajú závažné pastorálne aspekty tejto témy. Tieto elementy sa dajú prispôbiť pre rôzne čítania či témy.

Zdôraznite, že existujú alternatívy.

Mnohí sú za „možnosť voľby“ nie preto, že sa im páči umelý potrat, ale pretože sa pýtajú: „Ako môže žena v ťažkej situácii byť bez možnosti legálneho potratu?“. Potrebujeme vyjasniť, že pre žiadnu ženu nie je umelý potrat jediná možnosť. Cirkev a hnutie za život ponúka pomoc, poradenstvo, finančnú asistenciu, krízové centra pre tehotné ženy, právne konzultácie, dokonca ubytovanie

(na celý rok), vzdelávanie a podporu pri výchove dieťaťa. O týchto možnostiach sa dá dozvedieť na linke pomoci: **0800 12 00 24**. Žena má možnosť porodiť anonymne a dať dieťa na adopciu. O týchto možnostiach mnohí ani netušia, budú sa preto cítiť dobre, že Cirkev a hnutie za život ponúka alternatívy. Tým im zodpovieme otázku: „Ako vy, ktorí odmietate potraty, pomáhate tehotnej žene?“

Zdôraznite, že Cirkev ponúka odpustenie a uzdravenie.

Toto je zásadné, pretože mnohí sa môžu cítiť, že im nemôže byť odpustené a toto zúfalstvo vedie k ďalším potratom (podľa štatistík v USA polovica potratov sú opakované potraty). Mnohí sa zdráhajú vyjadriť sa proti potratom, pretože si myslia, že to znamená byť proti ženám, ktoré mali potraty! Ak uvidia, že byť za život znamená objať tieto ženy s odpustením, môžu byť viac naklonení pomôcť. Aj potratári nachádzajú odpustenie v Cirkvi. Spomínaný Bernard Nathanson bol neskôr pokrstený ako katolík.

Apelujte na ľudí, aby sa nenechali klamať!

Zamerajte sa na niektoré fakty, ktoré väčšina ľudí nevie: 35 potratov na Slovensku denne, 1,4 milióna potratov od roku 1957 v SR, legálnosť potratu v prvom trimestri bez akéhokoľvek dôvodu a legálnosť potratu pre čo i len 10% pravdepodobnosť genetickej vady dieťaťa až do pôrodu,

menej ako 1% potratov sa vyskytuje pre znásilnenie alebo incest, či ohrozenie života ženy. Zaoberajte sa jedným alebo viacerými klamlivými sloganmi, ako „možnosť voľby“. Nikdy sa tento slogan nepoužíva, ak ide o týranie detí alebo nejaké iné násilie. Niektoré možnosti totiž majú obeť, vrátane „voľby“ potratu.

Ponúknite ľuďom letáky s bližšími informáciami a argumentami, prečo toto násilie nemá byť zákonom tolerované, ale zakázané. Povzbudte ľudí, aby sa zapojili do existujúcich aktivít za život, alebo im navrhnete možnosti ako zobrať iniciatívu do vlastných rúk.

Ako mobilizovať farnosť proti potratom?

1. Obetujte sv. omše na pro-life úmysly – pri špeciálnej príležitosti, alebo bežnú omšu, ktorej úmysel sa bude týkať zastavenia potratov alebo za záchranu počatých detí, príp. urobte to súčasťou všeobecných úmyslov pri svätej omši.

2. Pridajte do modlitieb veriacich – do prosieb – úmysel na právnu ochranu počatého života v súvislosti s politikmi, rodinami, ženami, ale aj otcami týchto detí.

3. Založte pro-life modlitebnú skupinu, ktorá sa bude venovať špeciálne modlitbám a učeniu o hodnote života.

4. Kážte pravidelne na témy súvisiace s umelým potratom.
5. Vo farskom obežníku, ak nejaký vydávate, alebo na webstránke farnosti sa venujte téme hodnoty života a okrem teologických aj právny aspektom, o ktorých treba ľudí presvedčiť. Ponúknite priestor pro-life organizáciám, či angažovaným pro-liferom z farnosti, aby napísali článok a spropagovali pro-life činnosť.
6. Pozvite odborníkov či pro-life aktivistov na diskusiu pre birmovancov, katechéto, rodičov i všeobecne pre farníkov.
7. Pro-life materiály vyveste na nástenky v alebo pred kostolom. Dajte urobiť poličku vzaďu v kostole, kde vyložte tieto informačné materiály.
8. Vyžiadajte si materiály na distribúciu vo farnosti, stačí i vzaďu v kostole, od pro-life organizácií, ktoré Vám ich radi

zdarma alebo za symbolickú cenu pošlú. Na konci svätej omše o potrate, alebo aj pravidelne upozorníte veriacich na ponuku informačných materiálov pri východe z kostola.

9. Používajte pro-life materiály na vyučovaní katechizmu.

10. Zorganizujte súťaž na škole medzi deťmi, ale aj birmovancami, na detských či mládežníckych omšiach, ktorá by bola o ochrane počátého dieťaťa, či už formou maľovania obrázku, písania eseje alebo prípravy prejavu.

11. Zorganizujte Misie za život vo Vašej farnosti s pozvaným hosťom, ktorý by sa venoval práve týmto témam počas prednášok.

12. Pozvite na pôstne kázne kňaza, ktorý sa venuje bioetickým témam a problému potratu, aby veriaci získali nové informácie a horlivosť za Krista a počaté deti.

13. Študujte pro-life materiály so snúbencami a diskutujte na tieto témy s nimi počas prípravy na manželstvo. Aj počas prípravy na krst hovorte s rodičmi detí o hodnote ľudského života a otvorenosti prijať deti. Odporúčajte im aj kurzy alebo knihy o zodpovednom rodičovstve založenom na poznaní plodnosti a nie na antikoncepcii.

14. Ponúknite rodičom prvoprijímajúcich detí ako i rodičom birmovancov stretnutie, či diskusiu s odborníkmi na tému rodičovstva, výchovy dieťaťa o ľudskej sexualite, výchovy k autentickej slobode detí a pod.
15. Zorganizujte pro-life duchovné cvičenia alebo obnovy pre klérus ako i pre laikov. Podľa stavu veriaceho, otvorte tieto témy taktnou otázkou i v spovednici.
16. Postavte pomník, alebo kríž obetiam potratov v meste, napr. aj blízko kostola alebo na miestnom cintoríne.
17. Preberte s inými kňazmi nápady ako bojovať za život.
18. Skombinujte prostriedky na prenájom billboardu alebo na reklamu v miestnych novinách s posolstvom za život.
19. Zorganizujte zbierku oblečenia alebo darčiekov pre najbližšie krízové centrum pre tehotné matky.
20. Ak organizujete akékoľvek pro-life spoločenské, či duchovné podujatia, spropagujte ich v náboženských ako i sekulárnych, predovšetkým však miestnych médiách. Stačí, že zavoláte do redakcie alebo napíšete krátky email. Tým povzbudíte laikov i kňazov v okolí.

Ako podnietiť laikov k angažovaniu za život?

Tu sú návrhy rôznych foriem angažovania sa, ku ktorým treba laikov povzbudzovať. Ideálne, aby si každý vybral podľa vlastných schopností, možností a preferencií.

Dobрым začiatkom je vždy vzdelávanie. Je treba, aby veriaci poznali argumenty, fakty, mali prehľad o alternatívach, legislatíve, atď. a tak mohli odradiť iných od potratu, zmeniť ich postoj, či sa zapájať do verejného života so sformovanými názormi. Na zorientovanie sa v problematike poslúžia zdroje z kostola (letáky), kňazom odporúčané knihy, relácie katolíckych médií, či z internetu. Je i možnosť získavať informácie poštou alebo emailom prihlásením sa na odber materiálov od organizácií, ktoré sa venujú obrane počatého života. Navrhnite veriacim skontaktovať sa priamo s týmito organizáciami, alebo môžete zozbierať kontakty na tých farníkov, ktorí majú záujem, a poslať ich konkrétnej organizácii.

Dobrovoľnícka činnosť pre pro-life organizácie.

Mnohými spôsobmi sa veriaci môžu zapojiť ako dobrovoľníci, či už účasťou a pomocou na nejakom pro-life podujatí, alebo existujú aj možnosti ako pomáhať z domu, vo svojom okolí – vo farnosti, v škole, v meste, či dedine, a

pod. Samozrejme, veľkou pomocou je aj finančná podpora činnosti pro-life hnutia, ktoré nemá iné zdroje.

Vlastné aktivity vo farnosti:

Osobný apoštolát žien u ich gynekológov a pôrodníkov

Málokde sa nájde gynekológ/ička, ktorý/á neposiela ženy na potraty a nepredpisujú im hormonálnu antikoncepciu. Katolíci by si prioritne mali zvoliť takého lekára. Ak nablízku žiaden taký nie je, návštevy u gynekológov, či už počas tehotenstva alebo aj mimo, sú veľmi vhodnou príležitosťou hovoriť s nimi o ich postojoch k potratom. Veľmi ľahko sa dá táto téma otvoriť, pričom sa netreba báť lekárovi taktne prehovoriť do svedomia, povzbudením, aby sa zameral len na skutočnú pomoc ženám a teda odhováral tie, ktoré chcú zabiť svoje dieťa. Ak by katolícke ženy robili apoštolát so svojimi gynekológmi a pôrodníkmi, aby si tí uplatnili výhradu svedomia, ťažko by sa našli ešte takí, ktorým by dobre mienené výčitky ich pacientok nenarúšali spánok. Problém je, že títo lekári nemajú v okolí nikoho, kto by ich odhováral. Okolie ich utvrdzuje v tom, že pomáhajú ženám, a nikto ich nenúti zamýšľať sa nad tým. Tak kňaz ako i veriaci by mali upozorniť katolíckych, ale aj iných farmaceutov, aby nepredávali hormonálnu antikoncepciu.

Modlitby a letáky pred nemocnicami, kde sa konajú potraty

Nielen pre tých z miest, ale aj pre farníkov z okolia miest, ktorí si vedia urobiť čas, je možnosť ísť sa ráno modliť pred nemocnicu, kde sa potraty vykonávajú, a ideálne aj rozdávať okoloidúcim informačné materiály, ktoré sú poskytované pro-life organizáciami. Toto je ďalšie verejné svedectvo o ľudskosti dieťaťa a posledné miesto, kde je ešte šanca ženu od tohto skutku odhovoriť – láskavo ponúknutím letáku, príp. rozhovoru. Je vhodné rozdávať letáky všetkým okoloidúcim pacientom, či zdravotníckemu personálu. Mnohí si totiž ani neuvedomujú krvavú tragédiu, ktorá sa v ich blízkosti deje. Mnohé ženy, pacientky dotyčného gynekológa či pôrodníka, môžu byť nepríjemne prekvapené zistením, že ich lekár poskytuje aj takéto katovské služby. Možno ich to motivuje hľadať iného gynekológa, resp. pôrodníka, alebo aby jasne a osobne vyjadrili svoj nesúhlas s praktikami svojho lekára.

Osveta medzi spolužiakmi, kolegami, príbuznými, atď.

Dnes sa dajú informácie šíriť nielen osobne (napr. ponúknutím letákov), ale aj emailom – odkazom na webstránku, prihlásením sa do skupiny na Facebooku, odporúčaním dobrého článku, filmu či relácie, ktoré sa dajú stiahnuť z internetu. Tieto technologické vymoženosti musíme používať, aby sme vyhrali túto vojnu. A kým ich

používame na komunikáciu (napr. skype) alebo v práci na dosiahnutie výsledkov pre firmu, je potrebné, aby sme ich využívali aj pre šírenie pravdy o potrate a tak pomáhali našim známym orientovať sa v záplave propagandistických informácií z médií. Povzbudte veriacich, aby pozvali svojich známych na prednášku na túto tému.

Voliť tých, ktorí sú za zákaz umelého potratu.

V každých voľbách zápasia kandidáti o voličov návrhmi, ktoré majú zlepšiť život v našej spoločnosti. Mnohé navrhované politiky sú populistické, či krátkozraké, príp. nás stoja vyššie dane. Obrovským posunom v životnej úrovni by nepochybne bolo zakázanie umelých potratov.

Toto by prelomilo egoizmus ľudí, ktorí sa dnes otáčajú tehotnej žene chrbtom, lebo veď si svoj problém môže vyriešiť sama legálne. Nechcú sa zaoberať tým, aby jej pomohli – či jej partner, rodičia, priatelia. Dieťa im je nepohodlné a tak prispejú k presvedčeniu ženy, že by si pokazila život, ak by si ho nechala, či dala na adopciu. Tento egoizmus sa šíri aj do ostatných oblastí života. Zákon legalizujúci potraty podnecuje ženu zvažovať vraždu svojho dieťaťa. Zákaz potratov by ju od toho odrádzal, hoci by sa našlo pár takých, ktorí by to riskli. Ale aj iné zločiny sa dejú, hoci sú zakázané, je ich však vďaka zákazu podstatne menej. Politici často vytiahnu ako

výchovorku potratovú turistiku, ako horšie zlo, hoci je evidentné z Írska či Poľska, že počet tých, ktoré cestujú za potratmi je oveľa menší, ako keď sú potraty legálne. Treba pripraviť ľudí na klamstvo, že všetci politicky kandidáti tvrdia, že sú proti potratom. Schizofrenicky však mnohí zároveň presadzujú ich legálnosť. Ľudia často nepoznajú ich výroky, či hlasovania, ktoré však kňaz môže získať od pro-life organizácií a prípadne zverejniť vo farskom obežníku, na nástenkách v kostoloch, či vhodne spomenúť v kázni alebo prednáške. Bez pomoci kňazov hnutie za život nezmení ani len postoj katolíkov, aby uznali, že zastavenie potratovej genocídy je najvyššou prioritou. Napokon dnes chýbajúca 1 miliarda ľudí, zabitých umelým potratom za posledných 30 rokov podľa štatistík Svetovej zdravotníckej organizácie, ochromuje aj ekonomiku, pretože títo ľudia mohli byť objaviteľmi, inovátormi, konzumentami, ďalšími produktívnymi rukami či milujúcimi srdcami. Demografické dopady potratovej politiky pocítíme už za desaťročie v Európe krachom dôchodkových systémov a rozšírením Islamu. Kým je na vzostupe moslimské obyvateľstvo, Európania vymierajú.

Povzbudiť a založiť spoločenstvá, ktoré by sa modlili za zastavenie potratov

Ak by farníci aj chceli niečo podniknúť, ale nevedia

presne čo, alebo sa cítia osamotení, podporte ich zápal návrhom, aby oslovili ďalších a spolu sa začali modliť na tento úmysel. Vytvorením modlitebného spoločenstva sa môžu spoločne vzdelávať, povzbudzovať, zdieľať a postupne aj spolu niečo vymyslieť. Príďte príležitostne medzi nich, prípadne im navrhnite a sprostredkujte odborníka, ktorý by prišiel s nimi diskutovať. Jednou z iniciatív takého spoločenstva môže byť práve zorganizovanie diskusií na tieto témy, či nejakého kurzu v oblasti manželstva a rodičovstva. Cez túto tému vynikajúco povzbudíte laikov k angažovaniu sa vo farnosti, k čomu vyzýva i II. vatikánsky koncil. Laici tak môžu účinne pomáhať kňazovi mimo liturgie, na ktorú niekde býva zredukovaný celý život farnosti, a okrem spoločenských aktivít budú iniciovať aj aktivity pre kresťanskú formáciu vo farnosti.

Povzbudzovať k záujmu o mediálne dianie a reagovanie

Hoci je veľmi dobré, aby veriaci poslali späť väzbu médiám, niekedy pozitívnu a niekedy kritickú, v slovenských podmienkach to môže byť kontraproduktívne, hlavne v liberálnych médiách, kde opačný názor nedostane priestor. Je však treba podnietiť ľudí písať do miestnych médií, kde ich hlas má oveľa väčšiu šancu byť vypočutý. Je potrebné, aby kňaz robil apoštolát s novinármi a politikmi.

Záver

Bez obetovania nášho pohodlia to nepôjde

Zvíťaziť vo vojne vyžaduje, aby tisíce mladých mužov nasadili svoje životy na ochranu iných životov. Štát to od nich pochopiteľne môže vyžadovať. Prečo však nemôže vyžadovať v zákone, aby žena obetovala deväť mesiacov svojho života pre iného človeka? V opačnom prípade príde spoločnosť k ohromnej strate. Štát bežne obmedzuje naše súkromie, v prípade tehotnej ženy je to len dočasné obmedzenie jej života, ak dieťa nechce. Kultúra života podporuje ženy k hrdinstvu, nie k zbabelosti. Je však i o hrdinstve a obetavosti každého jedného z nás voči cudzím počatým deťom, ktoré sú našimi blíznymi.

Túto vojnu proti kultúre smrti nevyhráme, ak nebudeme schopní obetí. Mnohí kresťania si myslia, že stačí, že sú za život a na potrat nepôjdu. Nie sú ochotní postaviť sa zlu, ktoré sa šíri veľmi sofistikovane. Nijako nás nateraz neohrozuje, ale vidíme, že mentalita kultúry smrti

sa v Európe rozširuje z počatých aj na chorých a starých, ktorí sú nepohodlní. V niektorých krajinách je už možné zbaviť sa ich legálne. Nepohodlný začína byť aj katolícky postoj a tak sa prijímajú nové zákony, diskriminujúce veriacich, ktorí chcú žiť, pracovať, či podnikáť podľa svojho svedomia. Zatiaľ sú len prepúšťaní z práce, pokutovaní, ale v niektorých krajinách im hrozí i väzenie za odmietnutie zosobášiť homosexuálov (Írsko), hoci zatiaľ len civilne.

V komunistickej Číne, ktorá vlastní dlh USA a začína skupovať zadĺžené európske ekonomiky, zákon predpisuje rodičom len jedno dieťa. Nútené potraty sú tam na dennom pláne za asistencie organizácie OSN – UNFPA. Čínsky minister si na summite G8 dovolil navrhnúť túto politiku pre celý svet a nikto neprotestoval. Dejiny môžu ísť aj týmto smerom, ak dobrí ľudia ostanú mlčať.

V USA pro-life organizácie vedú kampane, bojkoty proti korporáciám, ktoré financujú najväčšiu sieť potratových kliník a zároveň najbohatšiu mimovládnu organizáciu sveta – Medzinárodnú federáciu pre plánované rodičovstvo. Žiadajú ľudí, aby aj proti svojmu pohodliu nekupovali isté produkty, či služby, z ktorých zisky idú priamo na potraty. To sa týka napr. najväčších korporácií Microsoft, Hewlett Pacard, Johnson&Johnson, či farmaceutických firiem, ktoré vyrábajú hormonálnu antikoncepciu a financujú výskum na ľudských embryách.

Je dobré povzbudiť ľudí, aby si adoptovali deti, hlavne, ak sú bezdetní a túžia po dieťati. Adopcia by vyriešila problém potratov, ak by sa zakázali, lebo veľa žien by dalo dieťa na adopciu, po ktorej je už teraz veľký dopyt. Na adopciu novorodencov čakajú páry celé roky, lebo bábätiiek, ktoré sú právne voľné, nie je dosť. Toto je ďalšia téma, ktorú treba vysvetľovať. Ľudia často totiž reagujú, že či chceme, aby také deti skončili v detských domovoch. A jediné riešenie vidia v ich zmárnení, len aby sa nenarodili do ťažších podmienok. Faktom je, že ak by sa tieto deti narodili a dali na adopciu, už z pôrodnice si ich odnesú adoptívni rodičia, ktorí majú všetko potrebné materiálne zabezpečenie a dieťa veľmi chcú. Každé dieťa je niekým chcené. Boh chce každé dieťa! Osud detí v detských domovoch je poznačený tým, že často nie sú právne voľné na adopciu, lebo ich rodičia sa ich úplne nezriekli. Alebo sú nechcené pre svoj etnický pôvod alebo nejaké handicapy.

Viesť ľudí k láske k Bohu a ľuďom znamená pripraviť ich na veľkodušné obetovanie sa. To sa týka veľkodušného prijatia vlastných detí v rodine, lebo dnes aj kresťanské rodiny majú strach o materiálne zabezpečenie. Pritom viac ako to, je pre dieťa obohatením každý súrodenec. Deti potrebujú príklad veľkodušnosti svojich rodičov, príklad dôvery, že Pán im pomôže postarať sa o rodinu, i veľkú rodinu. Manželia majú povolanie zaplňať

dušami nebo – tak kvalitatívne ako aj kvantitatívne.

Každá duša, aj tá počatá mimo manželstva, či z násilného aktu, je chcená v nebi. Aj pre tieto duše, my kresťania, musíme byť pripravení nasadiť svoj čas, talenty, prostriedky, niekedy aj život. Duše matiek počatých detí potrebujeme zachrániť pred večnou smrťou. Je to výzva pre laikov ako i klérus. No v duchu Kristových slov, ktorý sa prezentoval ako pastier, čo zanechá 99 oviec, aby zachránil jedinú, nebojme sa, my kňazi, akoby „odsunúť“ potreby našich veriacich a zamerať sa na hľadanie stratených ovečiek. Nemajme obavu, že ovce z košiara ostanú duchovne hladné, keď sa budeme menej venovať ich problémom a zameriame ich pozornosť na krivdu, ktorá sa deje na bezbranných. Týmto ukážeme našim veriacim hlbší zmysel a širšiu perspektívu v nesení ich osobných krížoch. Na tie aj pozabudnú, keď sa chopia poslania dnešných dní – postaviť sa za nášho blížneho, skrytého v tele matky. Táto výzva dnešnej doby môže vďaka nášmu zápalu posvätiť mnohých vlažných kresťanov, urobiť z nich hrdinov, schopných aj mučeníctva z lásky k pravde a spravodlivosti.

Centrum pre bioetickú reformu (CBR) vedie na Slovensku a medzinárodne kampaň na zmenu verejnej mienky o umelom potrate a na zmenu potratového zákona s cieľom - **zákazom umelých potratov chrániť počatý ľudský život.**

CBR v rámci svojich vzdelávacích aktivít ponúka tieto informačné letáky (navrhovaný príspevok 5 centov/ks):

- **ABC o ľudskej sexualite:** určený pre mladých, ale aj ich rodičov - vysvetľuje súvislosti voľného sexu, pohlavných chorôb a umelých potratov, ponúka príklady celebrit a vysvetlenie významu sexuality
- **Argumenty pre zastavenie potratovej genocídy:** určený pre všetkých – vysvetľuje medicínske fakty, štatistiky, legislatívu a históriu, týkajúcu sa legalizácie umelých potratov na Slovensku i vo svete.
- **Katolícka cirkev & potraty:** určený pre členov Katolíckej cirkvi – vysvetľuje, prečo je morálne ukazovať obrázky potratu a prečo potraty sú nemorálne, a tiež že ich legalizácia je neprípustná.
- **Antikoncepcia – čo nechcú, aby ste vedeli:** určený pre všetkých, vhodný špeciálne do gynekologických ambulancií a škôl – vysvetľuje v čom spočíva chemický potrat, ako antikoncepcia ničí manželské vzťahy a čo je jej spoľahlivou, lacnou a etickou alternatívou.

Pre elektronický odber *Aktualít CBR* a *Listu pre kňazov* (pro-life homílie, prosby/ekténie a ďalšie liturgické elementy) sa zaregistrujte na **www.knazizazivot.info**

Brožúrka je určená pre
biskupov, kňazov, rehoľníkov, seminaristov a katechétov.

Obsahuje preklad z webstránky amerického hnutia
Kňazi za život, doplnený o fakty a skúsenosti zo Slovenska.

**Naša Pani Guadalupská,
patrónka nenarodených detí, oroduj za nás.**

V roku 1531 sa tehotná Panna Mária zjavila v Guadalupe, Mexiko.

© 2011

Centrum pre bioetickú reformu
P.O. Box 1, 054 01 Levoča
tel. 069 201 3223
email: info@pravonazivot.sk
web: www.pravonazivot.sk